

Rapport till förbunds kongressen 2024

Vårt uppdrag

Kongressen fattade år 2021 beslut om att förbundet ska genomföra en organisationsutredning [motion 24/2021] som ska syfta till att organisationen på ett bättre sätt kan fullfölja sin viktigaste uppgift: att ge bra förutsättningar för lokalt kamratstödande arbete.

Programgruppen består av Peter Norberg, förbundsstyrelsen och sammankallande, John Björklund, förbundsombudsman och sekreterare, Carl-Gustav Thunström, Örebro, Peter Erickson, Stockholm, Kerstin Källander, Stockholm och Lars Rörick, Gävle. Gruppen har träffats fyra gånger under perioden december 2022 till och med mars 2023. Efter en remissrunda hösten 2023 har rapporten reviderats.

Bakgrund

Verdandi har under lång tid minskat i medlemsantal vilket ger avtryck i hela organisationens struktur och arbetssätt. Under innevarande kongressperiod har insatser diskuterats, planerats och startats för att motverka medlemstapp och vi har aktiverat en medlemsrekryteringskampanj. Under nuvarande förbundssekreterares ledning har Verdandi synts betydligt mer i den offentliga debatten men till stor del känner allmänheten fortfarande inte till oss. Verdandi verkar alltså i motvind på flera sätt vilket gör att förbundet behöver hitta nya strategier för att etablera oss och göra oss kända.

Efter kongressen 2021 tillsatte förbundsstyrelsen en organisationsgrupp vars huvuduppgift var att lägga fram förslag till styrelsen hur vi kan jobba med att stödja och utveckla nya verksamhetsformer och få igång verksamhet i alla län. Förbundsstyrelsens tillsatta organisationsgrupp har tagit fram en modell som kallas för "Göteborgsmodellen" som vi i denna utredning stöder fullt ut. Modellen bygger på att låta ett frö växa där det finns intresse för att starta en ny verksamhet och ta tillvara på dom resurser som redan finns på den lokala orten i samverkan med dom övriga organisationerna inom ramen för FolkKraft (ABF, Hyresgästföreningen, LO, Folkets Hus & Parker, Unga Örnar och PRO). Exempelvis kan ABF vara med som resurs vid uppstart av ny verksamhet och HGF kan hjälpa till med att öppna upp en lokal. Sammantaget ger den här formen av samverkan en win-win inom hela arbetarrörelsen där Verdandi ges möjlighet att starta verksamhet på nya platser i landet men för att kunna starta nya verksamheter i landet behöver vi också se över vår inre organisationsstruktur och vårt arbetssätt i förhållande till det. Vi behöver lägga vår

gemensamma energi på rätt saker och anpassa vår organisationskostym utifrån dom förutsättningar vi har idag.

Gruppens målsättning med uppdraget

Gruppens utgångspunkt i arbetet har varit att all verksamhet som görs i Verdandi är kamratstödande verksamhet – inget är undantaget – oavsett om det är verksamhet som sker i våra lokaler eller om det är påverkansarbete genom förbundets opinionsbildning.

Verdandi behöver ha en välfungerande organisation som klarar att hantera medlemsinflytande, kamratstöd och att bedriva projekt på lokal och central nivå. Det kamratstödande arbetet behöver vara enkelt i sin struktur och vara anpassat för ett förankrat demokratiskt medlemsinflytande. Organisationen behöver vara begriplig och lätt att förstå ur ett medlemsperspektiv, samhällsnyttoperspektiv samt ur ett finansiellt perspektiv. Gemensamt för Verdandis organisationer är att arbetet finansieras med offentliga medel – och det ställer i sin tur allt högre krav på en organisationsstruktur som uppfyller dom kriterier som främst offentliga bidragsgivare har på oss som organisation (lokalt, regionalt och nationellt) och som arbetsgivare.

Analys och kommentarer

Verdandis organisationsstruktur

Historiskt sett har Verdandi haft en organisation som varit anpassad utifrån ett betydligt större medlemsantal än vad vi har idag med vikande medlemssiffror. En lång period av minskat medlemsantal, en högre grad av bidragsberoende och ogynnsamma politiska vindar har bidragit till att Verdandis organisationsstruktur, som den ser ut idag, är allt för komplex och anpassad utifrån en större organisationskostym än vad Verdandi egentligen är. Vår gemensamma organisering sker idag genom avdelningar, kretsar och distrikt som bärs upp av sina egna styrelser. Verdandis organisationsstruktur är tungrodd för enskilda medlemmar, tjänstemän och förtroendevalda. Arbetet behöver förenklas i möjligaste mån så att nya såväl som gamla medlemmar som engagerar sig ideellt inte bränner ut sig genom att ta på sig för stora- eller för många- uppdrag och att det samtidigt ges möjlighet att skapa lukrativa miljöer för tillväxt genom en mer flexibel organisationsstruktur som motiverar till engagemang.

Vi uppmuntrar till en mera lös organisering än den traditionellt vanliga. Exempelvis genom intressegrupper där man kan samlas utifrån ett intresse eller specifik fråga. Det ger möjligheter till ett mer flexibelt engagemang på olika sätt inom Verdandi. Dessa lokala grupper har sin organisationstillhörighet i det distrikt de tillhör och enskilda medlemmar kan då organisera sig utifrån ett gemensamt intresse och inte främst genom en lokal organisation med tillsatt styrelse. På det sättet kan vi locka till ett större engagemang vilket i sin förlängning också ger återbäring i dom lokalt styrda Verdandiorganisationerna. Idén att organisera sig i en lokal grupp är redan i dag reglerad i stadgarna och möjligheten att påverka sker då genom dom redan befintliga organisationsstrukturerna.

Verdandis medlemsinflytande

Idag regleras organisationens medlemsinflytande genom stadgarna som tar till vara att varje medlems röst blir hörd genom yttrande- förslags- och rösträtt i avdelningar, kretsar och distrikt. Motioner till kongressen är ett vanligt sätt att göra sin röst hörd och vanligast är att enskilda medlemmar motionerar till kongressen via sin medlemsanknutna

Verdandiorganisation som därmed kan ställa sig bakom motionen och göra den till sin egen. En enskild medlem kan också om man så vill skicka in en motion till kongressen men enligt stadgarna bör den ändå behandlas av den Verdandiorganisation som medlemmen tillhör.

Vi ser dock gärna att förbundet utreder en ny typ av medlemskap – ett nationellt stödmedlemskap där den som vill stödja förbundet men inte vill engagera sig i en lokalt styrd förening ändå erbjuds möjligheten att påverka genom sitt medlemskap. Utredningen behöver innehålla en konsekvensanalys om vilka fördelar respektive medlemskap kan innebära – ska ett stödmedlemskap innebära möjligheten att kunna påverka (utmana samhället inom sociala frågor) och i så fall hur? Kräver ett nationellt påverkansarbete ett lokalt organiserat medlemskap? Kan ett enskilt stödmedlemskap räknas med i dom lokala/regionala bidragsansökningarna?

Verdandi som arbetsgivare

Verdandi är en organisation som gör väldigt mycket genom få resurser (anställda, förtroendevalda och ideella krafter) vilket innebär att det samtidigt också finns risker/utmaningar kopplat till arbetsgivaransvaret som inte får brista i förbundets olika organisationer. Som arbetsgivare har man ett tydligt krav på arbetsrättslig kompetens och en förståelse för personalfrågor. Vi ser dessvärre att det brister i organisationen när det gäller dessa frågor och det kan skada förtroendet gentemot arbetsgivarorganisationer, fackliga organisationer, myndigheter och bidragsgivare. Det kan finnas många orsaker till att det brister men kompetensbrist, en vag ekonomisk uthållighet är troliga orsaker till att det brister i arbetsgivaransvaret. Vi menar att det är nödvändigt att förbundet utreder hur arbetsgivaransvaret lyfts och diskuteras inom förbundet samt att det aktivt planeras för att åtgärda dom brister som finns. Dom styrelser som idag har anställd personal behöver beredas möjlighet till utbildning. Styrelser som känner att det brister eller inte har tillräckligt med resurser inom sin egen organisation bör kunna få hjälp av förbundet med kartläggning av brister, utbildning i arbetsrättsliga skyldigheter och därtill handlingsplan.

Förbundsstyrelsens förslag till kongressen

Nedanstående förslag till förändringar kan innebära att stadgarna i vissa avseenden behöver förändras, till exempel vid förändring av arbetsgivaransvar och föreningars rapportering till förbundet. Vi tycker att det är viktigt att stadgan är öppen för möjligheter till förändring enligt nedanstående förslag men inte att den är tvingande.

1. Nationellt stödmedlemskap

Förbundsstyrelsen föreslår att förbundet utreder möjligheten till ett nationellt stödmedlemskap.

Styrelsen tycker att det är viktigt att man som stödmedlem kan påverka dom sociala frågor man är intresserad av samtidigt som ett sådant medlemskap måste skilja ut sig från ett traditionellt medlemskap där man ges möjlighet till lokalt engagemang inom ramen för Verdandis stadgebundna organisering.

Förbundsstyrelsen föreslår att utredningen fokuserar:

- hur ett stödmedlemskap kan ta tillvara den enskilde stödmedlemmens intresse att påverka socialpolitiska frågor.
- hur ett stödmedlemskap skiljer ut sig från ett traditionellt medlemskap med möjlighet till stadgebunden organisering.
- hur ett stödmedlemskap kan räknas med i medlemsantalet för den enhet där medlemmen bor, när man söker om kommunala- och regionala bidrag.

2. Förbundets rådgivande roll till Verdandiorganisationer och organisationer inom förbundet som är arbetsgivare

Förbundsstyrelsen föreslår att:

- a. **Arbetsgivarkompetensen i förbundet utreds och att en tydlig handlings- och utbildningsplan tas fram för att säkerställa att samtliga arbetsgivare inom förbundet uppfyller dom arbetsrättsliga krav som ställs på en arbetsgivare.**
- b. **Kongressen ger förbundsstyrelsen i uppdrag att ta fram en metodhandbok för organisering.**

Den organisatoriska utvecklingen av Verdandi är avtagande och antalet medlemmar har minskat kraftfullt dom senaste 15 åren. Styrelsen ser en allvarlig risk för kompetens- och eller resursbrist när det gäller Verdandiorganisationers arbetsgivaransvar. Stadgarna säger att Verdandiorganisation som har anställd personal ska anlita av Kommerskollegium auktoriserad eller godkänd revisor för att biträda styrelsen och revisorerna i ekonomi- och personalfrågor.

Idag ställs det allt högre krav på ansvaret som arbetsgivare när det gäller frågor om

den anställdes arbetsmiljö, arbetsvillkor och arbetsrättsliga kompetens. Styrelsen menar att det är viktigt att styrelser inom organisationen bibehåller förtroendet som arbetsgivare och därmed svarar upp mot skyldigheten att ha den kompetens som krävs när det gäller ansvar för dom arbetsrättsliga frågorna. Förbundet behöver därför utreda behovet av arbetsrättslig kompetens i förbundets kretsar och distrikt samt därefter ta fram en handlings- och utbildningsplan som tillgodoser behovet.

3. *Regionala förbundsombudsmän*

Förbundsstyrelsen föreslår att förbundet tar fram en strategi att finansiera regionala ombudsmän vars uppgift är att ge aktivt stöd till dom lokala avdelningarna.

Dagens organisationsstruktur glappar till stor del i sin helhet. Det finns distrikt utan avdelningar och avdelningar utan distrikt. Förbundet har en anställd ombudsman på nationell nivå, en anställd ombudsman på distriktsnivå (Stockholm), tre anställda ombudsmän på krets nivå (Dalarna och Örebro). I en tid med kraftigt minskade anslag till hela civilsamhället så ser vi ett ökat behov av god kompetens för att söka, driva och redovisa verksamhet som finansieras med olika projektmedel. De lokala avdelningarna saknar stödfunktioner för att söka bidrag och på så sätt utveckla verksamhet. Det saknas också funktioner för att hålla ihop befintliga verksamheter och att vara bollplank till verksamhetsansvariga. Många Verdandiorganisationer drivs helt av ideella krafter och har inte förmåga att bibehålla eller utveckla sina positioner.

4. *Verdandiorganisationers ekonomiska rapportering*

Förbundsstyrelsens föreslår att alla organisationer inom Verdandi rapporterar verksamhetsberättelse, bokslut samt revisionsberättelse till förbundet.

Verdandiorganisationers minskande utveckling ställer också krav på att den administrativa processen inom organisationen fungerar trots minskade resurser. När organisationers verksamhet minskar i omfattning utsätts styrelser för en ökad risk att tappa kontrollen utifrån ett organisatoriskt perspektiv. Det kan leda till att enskilda Verdandiorganisationer utsätts för ekonomisk risk med eventuell konkurs som följd. Förbundet behöver ge stöd till avdelningar som så önskar gällande ekonomin. Detta kan göras genom att förbundet tar fram utbildningar i föreningsekonomi tillsammans med ABF.

Förbundsstyrelsens förslag till stadgeändring:

- Stadgebunden Verdandiorganisation, avdelning, distrikt och krets ska efter årsmöte rapportera sin årsredovisning till förbundskansliet.